

Magnus Nyström
Ympäristöministeriö
0405439743

MUISTIO
3.12.2012

Vapaaehtoisjärjestöjen osallistuminen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan

Muistion sisältö

1	Tausta	3
1.1	Nykyinen vapaaehtoistoiminta ympäristövahinkojen torjunnan tueksi	3
1.2	Selvityksen tarve	3
2	Ympäristöministeriön selvitys.....	3
3	Viranomaistoiminta torjuntavaiheessa.....	4
4	Tutkimuslaitoksen tarpeet onnettomuuden vaikutusten arviointi- ja seurantavaiheessa	5
5	Viranomaisten resursseja vapauttavat tarpeet	5
5.1	Rantojen puhdistus.....	6
5.2	Lintujen karkottaminen, kiinni ottaminen, puhdistaminen tai lopettaminen	6
5.3	Varusteiden vartiointi.....	6
5.4	Kuljetustarpeet.....	6
6	Järjestöjen valmiudet	6
6.1	Yhdistykset	6
6.1.1	WWF	7
6.1.2	Suomen Meripelastusseura ry.....	7
6.1.3	Pidä Saaristo Siistinä ry	8
6.1.4	Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK)	8
6.1.5	Reserviläisjärjestöt.....	9
6.1.6	Muut	9
6.2	Vapaaehtoiset palokunnat.....	10
6.3	Aalto-yliopiston kehittämishanke vapaaehtoisryhmien aktivoimiseksi	10
6.4	Haaga-Helian ammattikorkeakoulu.....	11
7	Rahoitus.....	11
7.1	Ympäristövahinkojen torjunnan rahoitus.....	11
7.2	Varautuminen ympäristövahinkojen torjuntaan	12
8	Kansainvälinen toiminta	12
9	Johtopäätökset ja ehdotukset	12
9.1	Torjunta- ja yhteistoimintasuunnitelmat.....	13

9.2	Koulutus- ja harjoitustarve.....	13
9.3	Ympäristövahingon ennakointiin ja seurantaan liittyvä toiminta	14
9.4	Taloudelliset reunaehdot.....	14
9.5	Vastuukysymykset, työsuojelu ja vakuutusurva	15
9.6	Ohjeistus	15

Liite 1: Kyselylomake

Liite 2: Vapaaehtoisen pelastuspalvelu VaPePa:n valmiusjärjestöt

Vapaaehtoisjärjestöjen osallistuminen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan

1 Tausta

Öljyntorjuntalain (1673/2009) perusteella öljyntorjunnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen Suomessa kuuluu ympäristöministeriölle. Suomen ympäristökeskus SYKE huolehtii torjunnan järjestämisestä ja on päävastuussa isoista ympäristövahinkojen torjuntaoperaatioista. Laissa luetellaan muut viranomaiset, joilla on torjuntaan liittyviä tehtäviä.

1.1 Nykyinen vapaaehtoistoiminta ympäristövahinkojen torjunnan tueksi

Viranomaistoiminnan tueksi kansalaisjärjestö Maailman luonnonsäätiö WWF on kehittänyt valmiuttaan avustaa öljyntorjunnassa järjestämällä koulutusta sellaisille vapaaehtoisille, jotka ovat ilmoittaneet halukkuutensa osallistua rantojen puhdistukseen ja lintujen ja muiden eläinten pelastamiseen öljyonnettomuuksien yhteydessä. Koulutus on toteutettu viranomaisten tuella ja se on saanut rahallista avustusta Öljysuojarahastolta.

1.2 Selvityksen tarve

Useat muutkin vapaaehtoisjärjestöt kuin edellä mainittu WWF ovat eri yhteyksissä esittäneet ympäristöministeriölle ja Öljysuojarahastolle kiinnostuksensa osallistua öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan sekä ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden kehittämiseen.

Tämän seurauksena kansliapäällikkö Hannele Pokka pyysi toukokuussa 2011 selvityksen siitä, minkälaisia ympäristövahingon torjuntaan liittyviä tehtäviä vapaaehtoisjärjestöt voisivat hoitaa, ja millaisin edellytyksin.

2 Ympäristöministeriön selvitys

Ympäristöministeriö ryhtyi syksyllä 2011 kartoittamaan laajemmin vapaaehtoisjärjestöjen valmiutta ja halua osallistua ympäristövahinkojen torjuntaan.

Selvitystyö aloitettiin lähettämällä kysely vajaalle 50 järjestölle niiden kiinnostuksesta, valmiudesta ja tarjottavista resursseista. Vajaa kymmenen järjestöä vastasi ympäristöministeriön lähettämään kyselyyn, jonka toteutti Johanna Hietapakka.

Vastausten analysointia ja syventämistä varten muodostettiin epävirallinen verkosto eri viranomaistahojen asiantuntijoista. Verkostoon ovat osallistuneet Timo Heino (Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus), Merja Huhtala (ympäristöministeriö, öljysuojarahasto), Kalervo Jolma (Suomen ympäristökeskus), Olli Kilpeläinen (Helsingin

kaupungin pelastuslaitos), Tom Lundell (Rajavartiolaitos), Magnus Nyström (ympäristöministeriö), Jouko Pirttijärvi (Suomen ympäristökeskus), Stig Saarinen (Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos), Juha Savisaari, (Merivoimat) ja Ilpo Tolonen (Kymenlaakson pelastuslaitos).

Verkosto on kokoontunut kolme kertaa ja jäsenet ovat lisäksi vaihtaneet näkemyksiä sähköpostitse. Kahteen kokoukseen on kutsuttu eräiden vapaaehtoisjärjestöjen edustajat kuultaviksi. Lisäksi muutkin järjestöt ja aktivistit ovat tapaamisissa toimittaneet ehdotuksia, ideoita ja muita ajatuksia. Lisätietoja on kerätty useiden järjestöjen ja laitosten Internet-sivustoilta ja tiedotusmateriaalista.

Tämä muistio sisältää yhteenvedon havainnoista ja esille tulleista ehdotuksista yhteistyön kehittämiseksi.

Muistioluonnos lähetettiin tiedoksi ja kommentoitavaksi edellä mainitun epävirallisen viranomaisverkoston jäsenille sekä muistiossa mainittujen vapaaehtoisjärjestöjen edustajille ja muille asiantuntijoille. Hieman yli kymmenen heistä antoi kommenttinsa.

3 Viranomaistoiminta torjuntavaiheessa

Öljyntorjuntalain mukaan ympäristövahinkojen torjunta on viranomaisten vastuulla. Lain tarkoittamia torjuntaviranomaisia ovat:: Suomen ympäristökeskus SYKE ja SYKEN asettama torjuntatöiden johtaja, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi, puolustusvoimat (merivoimat), Rajavartiolaitos, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY), alueen pelastustoimen pelastusviranomainen ja torjuntatöitä johtava muu pelastuslain mukainen pelastustoiminnan johtaja sekä kunnat jälkitorjunnassa. Valtion muutkin viranomaiset sekä luotsausliikelaitos ovat pyydettäessä velvollisia mahdollisuuksiensa mukaan antamaan torjuntaviranomaisille virka-apua.

Jos öljyvahinko tai aluskemikaalivahinko on niin suuri, että torjuntaviranomaisen käytössä oleva henkilöstö tai kalusto ei riitä, torjuntaviranomaisella on myös oikeus määrätä sataman pitäjä, laitoksen haltija, öljyn varastoija tai muu, jolla on torjuntakalustoa tai niiden käyttöön perehtynyttä henkilöstöä, asettamaan nämä torjuntaviranomaisen käyttöön. Viranomaiset voivat myös vaatia apua vahinkoa aiheuttavan aluksen päälliköltä.

Jos öljyvahingon tai aluskemikaalivahingon torjumiseksi ja vahinkojen seurausten rajoittamiseksi on välttämätöntä, torjuntaviranomaisella on oikeus ottaa tilapäisesti käyttöön vahinkojen torjuntaan sopivia laitteita ja tarvikkeita. Torjuntatöiden johtaja voi myös kutsua avukseen asiantuntijoita.

Laissa ei ole erityistä mainintaa muiden kansalaisten kuin edellä mainittujen asiantuntijoiden ja laitosten torjuntakalustoon perehtyneen henkilöstön osallistumisesta öljyntorjuntaan. Torjuntaviranomaiset eivät siis lain perusteella voi määrätä muita kansalaisia osallistumaan, mutta kansalaiset voivat tarjota torjuntaviranomaisille apua ja torjuntaviranomaiset voivat vastaavasti pyytää vapaaehtoisia osallistumaan torjuntaan sekä antaa vapaaehtoisille rajoitettuja tehtäviä. Vapaaehtoiset työskentelevät aina

torjuntaviranomaisten valvonnassa ja ohjauksessa ja viranomaisella säilyy täysi vastuu myös antamiensa tehtävien suorittamisesta.

Kansalaisten toimintaan onnettomuustilanteessa liittyy myös riskejä. Organisoimaton liikkuminen saastuneilla alueilla voi levittää öljyä puhtaille alueille. Öljy sisältää komponentteja, jotka ovat paitsi luonnolle myös ihmisten terveydelle vaarallisia. Öljyn ja öljyisen jätteen käsittely voi aiheuttaa vahingollisen altistumisen hengityksen, ihon tai ruoansulatuksen kautta. Öljyllä saastuneet rannat tai veneiden kannet ovat aina liukkaat ja voivat johtaa tapaturmiin. Sen vuoksi viranomaisen johtaa toimintaa ja viranomaisen tehtävään ottamat vapaaehtoiset on vakuutettu.

4 Tutkimuslaitoksen tarpeet onnettomuuden vaikutusten arviointi- ja seurantavaiheessa

Öljy- tai kemikaalivahingon varsinaisen torjunnan jälkeen on selvitettävä ympäristövahingon seuraukset. Tämä on tärkeätä paitsi tieteellisen tietämyksen lisäämisen kannalta myös todistamaan ja perustelemaan vaatimuksia ja väitteitä mahdollisissa oikeudellisissa korvaus- ja rikosprosesseissa.

Vaikutusten arviointi- ja seurantatyössä tarvittava kuljetuskalusto on kuvattu vuonna 2012 valmistuneessa SYKEN julkaisussa *"Itämerellä tapahtuvien öljyvahinkojen ekologiset seuraukset: Suomen kansallinen toimintasuunnitelma"*. Ympäristövahingon torjunnan aikana tarvitaan näytteenottoa. Sen lisäksi tarvitaan sattuneen ympäristövahingon vaikutusten seurantaa varten säännöllisesti toistuvaa näytteenottoa, joka voi jatkua vuosikautia. Tähän toimintaan voidaan myös käyttää vapaaehtoisjärjestöjen apua ja kalustoa. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen kouluttamat henkilöt vapaaehtoisjärjestöistä voisivat myös itsenäisesti osallistua säännölliseen ja pitkäjänteiseen näytteenottoimintaan.

Edellä mainitussa toimintasuunnitelmassa todetaan, että olisi tarpeellista selvittää muun muassa indikaattoriaineiden taustapitoisuudet ja indikaattorieliöiden esiintyminen rannikoilla normaaliolosuhteissa, eli ennen ympäristövahinkoa, jotta onnettomuuden vaikutuksia voitaisiin arvioida seurannassa. Tällä hetkellä ei ole ohjelmaa, jolla selvitettäisiin näitä ekologistia ja kemiallisia perustasoja vertailutilanteessa. Jos tällaisia taustaselvityksiä ryhdytään tekemään, saattaa myös syntyä tarvetta käyttää vapaaehtoisjärjestöjen resursseja avuksi.

5 Viranomaisten resursseja vapauttavat tarpeet

Laajan öljyonnettomuuden sattuessa torjuntaviranomaisten resurssit ovat hyvin varattuina. Selvitystyön yhteydessä on tunnistettu muutamia tehtäviä, joissa vapaaehtoisten resurssit voisivat olla hyödyksi vapauttaen viranomaisten resurssit muihin tehtäviin.

5.1 Rantojen puhdistus

Rantojen puhdistus saattaa vaatia paljon tilapäistä työvoimaa. Öljyn ja öljyllä saastuneen hiekan, kasvien ja muun materiaalin kerääminen vaatii viranomaisten ohjaamaa ja järjestäytyntä toimintaa asianmukaisella varustuksella, jotta öljy ei leviäisi tai joutuisi väärään käsittelyyn puhdistustyön seurauksena

5.2 Lintujen karkottaminen, kiinni ottaminen, puhdistaminen tai lopettaminen

Meren pinnalla kelluva öljylautta voi houkutella lintuja laskeutumaan. Öljyllä saastuneiden lintujen puhdistaminen ja kuntouttaminen on työläs prosessi, joka vaatii osaamista, aikaa ja erityisiä varusteita. Tämän takia olisi kustannustehokasta, jos ennakoon koulutettu vapaaehtoisryhmä viranomaisten opastuksella voisi yrittää ennalta ehkäistä lintujen tahriintumista karkottamalla lintuja öljylautan läheisyydestä.

Myös likaantuneiden lintujen tai muiden eläinten kiinni ottaminen vaatii osaamista ja työvoimaa, jota vapaaehtoisjärjestöt voisivat koulutuksen ja opastuksen jälkeen tarjota viranomaisten avuksi. Tämä on tehtävä tiiviissä yhteistyössä niiden tahojen kanssa, jotka vastaavat tahriintuneiden lintujen kunnan tarkastamisesta ja sen jälkeisestä puhdistamisesta ja kuntoutuksesta tai lintujen lopettamisesta.

5.3 Varusteiden vartiointi

Kun öljynkeräyspuomeja on asennettu paikoilleen, vapaaehtoisjärjestö voi tukea viranomaisten toimintaa vartioiden, että puomit pysyvät paikoillaan ja estämällä ulkopuolisia tulemista vahingossa lähelle puomeja tai öljylauttaa, esimerkiksi silloin kun keräilytoiminta keskittyy johonkin toiseen paikkaan. Samoin voidaan tarvita öljyntorjuntakaluston vartiointia kun se on viety käyttöpaikoille ennen käyttöä tai kun se on jätetty rannalle tai tilapäiseen varastoon, kunnes sen kuljetus eteenpäin on järjestetty.

5.4 Kuljetustarpeet

Rantojen puhdistaminen vaatii henkilöstön, varusteiden ja öljyisen jätteen kuljettamista. Tämä on erityisen haasteellista saaristossa ja alueilla, missä ei ole tieverkostoa. Vapaaehtoisjärjestöt, joilla on käytettävissään saaristossa kuljetukseen sopivia aluksia ja veneitä sekä paikallistuntemusta ja vaadittavaa kuljettajapätevyyttä voivat vapauttaa viranomaisten öljyntorjuntaan sopivaa aluskalustoa avustamalla kuljetuksilla.

6 **Järjestöjen valmiudet**

6.1 Yhdistykset

Selvitystyön aluksi ympäristöministeriö lähetti kyselyn Vapaaehtoisen pelastuspalvelun eli Vapepan välityksellä kaikille Vapepan jäsenjärjestöille eli ns. "valmiusjärjestöille". Kysely on liitteessä 1 ja Vapepan valmiusjärjestöt on lueteltu liitteessä 2. Lisäksi kysely lähetettiin suoraan yhdelle yhdistykselle, jonka kanssa ympäristöministeriö ja Öljysuojarahasto olivat

olleet yhteydessä öljyntorjunta-asioissa. Yhteensä kysely lähetettiin noin 50 järjestölle. Neljän yhdistyksen edustajat kutsuttiin keskustelemaan viranomaisedustajien kanssa.

6.1.1 WWF

Maailman luonnonsuojelusäätiö WWF on ainoa haastatelluista vapaaehtoisjärjestöistä, joka on perinteisesti ollut mukana öljyntorjuntaorganisaatiossa. WWF on kouluttanut useita henkilöitä johtamaan sekä rantojenpuhdistustyötä että öljyyntyneiden eläinten puhdistus- ja kuntoutustyötä. Järjestön asiantuntijat ovat osallistuneet lintujen arviointi-, puhdistus- ja kunnostuskonttien suunnitteluun Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen kanssa. WWF on myös rekisteröinyt 6 000 vapaaehtoista, jotka ovat ilmoittaneet haluavansa osallistua rantojenpuhdistustyöhön öljyonnettomuuden sattuessa. Heistä noin 1300 on saanut koulutusta öljyntorjuntaan ja WWF järjestää vuosittain harjoituksia. Järjestöllä on varastossa varustusta noin sadalle henkilölle kolmeksi vuorokaudeksi ja suunnitelmia varustevarastojen täydentämiseksi öljyvahingon sattuessa. Käytännössä vapaaehtoisten avustajien määrä luonnollisesti voi vaihdella paljonkin riippuen mm. vapaaehtoisten mahdollisuuksista vapautua muista sitoumuksistaan. Tältä pohjalta jotkut pelastusviranomaiset ovat kuitenkin jo sopineet yhteistyöstä WWF:n kanssa ja kirjanneet resurssin öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmaansa.

Järjestön koulutetuilla ryhmänjohtajilla on hyvät tiedot öljyntorjunnan menetelmistä ja tavoitteista sekä työhön liittyvistä terveys- ja ympäristöriskeistä. Järjestö on tiedostanut tarpeen täydentää ryhmänjohtajakoulutustaan ihmisten johtamistaidoilla.

6.1.2 Suomen Meripelastusseura ry.

Meripelastusseura toimii läheisessä yhteistyössä Rajavartiolaitoksen kanssa meripelastustehtävissä. Meripelastusseura on aktiivisesti osoittanut kiinnostustaan laajentaa toimintaansa kehittämällä myös valmiuttaan ympäristövahinkojen torjuntatehtäviin. Meripelastusseuran sisarjärjestöt Ruotsissa ja Norjassa osallistuvat öljyntorjuntaan.

Meripelastusseuralla on noin 150 meripelastusalusta, joista kymmenkunta on yli 15-metrisiä meripelastusristeilijöitä. Meripelastusseura ylläpitää ympärivuorokautista valmiutta koko avovesikauden ajan 64:lla pelastusasemalla. Alukset on tällä hetkellä suunniteltu ensisijaisesti pelastustehtäviä varten, mutta aluskannan uudistamisen yhteydessä voidaan suunnittelussa tarvittaessa ottaa myös öljy- ja jopa kemikaalitorjuntatehtävien tarpeita huomioon.

Meripelastusseuran oma koulutusjärjestelmä sisältää jo nyt pienen öljyntorjuntaosuuden. Tätä koulutusta järjestö on valmis kehittämään, jos järjestölle annetaan ympäristövahinkojen torjuntaan liittyviä tehtäviä. Järjestöllä on jonkin verran kokemusta pienistä ympäristövahinkojen torjuntatehtävistä kuten vahinkojen selvityksestä, ennaltaehkäisevästä pienimuotoisesta puomituksesta ja tiedustelusukellusten tukemisesta.

Meripelastusseuran ilmoituksen mukaan aluksia voidaan käyttää puomitukseen, puomien ankkurointiin, puomien hinaamiseen ja puomien vartiointiin. Vain harvoin sen aluksista mahtuu kokonainen puomikehikko kyytiin, mutta ankkureita, köysiä ja valopoijuja voidaan

kuljettaa ja asentaa. Näitä toimintoja on monin paikoin harjoiteltukin alueen pelastuslaitosten kanssa. Järjestön sisärjestöillä Ruotsissa ja Norjassa on öljyntorjuntaa varten proomuja, joita voidaan hinata pelastusaluksilla. Meripelastusseura on ilmoittanut olevansa kiinnostunut vastaavan kaltaisten proomujen käytöstä myös Suomessa.

Meripelastusaluksen päällystön koulutuksessa panostetaan johtamis- ja viestintätaitoon. Meripelastusseuran alukset on varustettu meri-VHF-radioilla sekä Virve-päätelaitteilla. Suurimmilla aluksilla on myös erillinen johtamistila tai -pöytä. Näiden alusten päälliköitä voidaan käyttää torjuntakaistojen johtajina ja aluksia johtotiloina.

Lisäksi on keskusteltu meripelastusalusten hyödyntämisestä ympäristövahinkojen arviointiin ja seurantaan liittyvässä näytteenotossa. Suomen Meripelastusseuran alukset tukevat jo nyt Suomen ympäristökeskusta ja Ilmatieteen laitosta erilaisissa näytteenottoasemien ja -laitteiden huoltotehtävissä ja aluksien soveltuvuutta näytteiden ottamiseen on testattu yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Käytettävissä olisi matalissa rantavesissä liikkuvia veneitä ja kuljettajia sekä muu miehistö, joilla on paikallistuntemus ja joille voitaisiin antaa näytteenottajakoulutus.

6.1.3 Pidä Saaristo Siistinä ry

Pidä Saaristo Siistinä ry on valtakunnallinen veneilijöiden ympäristöjärjestö, joka tällä hetkellä toimii ensisijaisesti Saaristomerellä, Pohjanlahdella, Saimaalla, Päijänteellä ja itäisellä Suomenlahdella. Järjestön toimintamenoja katetaan osittain valtionavulla. Yhdistys operoi kahta yli 12-metristä ja kahta yli 15-metristä huoltoalusta, jotka soveltuvat jätteiden kuljetukseen saaristossa. Näiden alusten miehistöllä on yleensä hyvä paikallistuntemus sillä alueella, jolla alus normaalisti operoi. Huoltoalukset liikkuvat järvillä ja merellä koko avovesikauden ajan.

Yhdistyksellä on jonkin verran kokemusta ympäristövahinkojen torjuntatehtävistä, kuten pienimuotoisista puomituksesta sekä tiedustelusukellusten tukialuksena olosta. Yhdistyksen alukset soveltuvat hyvin erilaisiin kuljetustehtäviin. Yhdistyksen huoltoaluksia voidaan myös hyödyntää ympäristövahinkojen arviointiin ja seurantaan liittyvässä näytteenotossa edellyttäen, että miehistölle annettaisiin näytteenottajakoulutus.

Vireillä on hanke, jossa yhdistys hankkisi uuden kuljetusaluksen¹ yhteistyössä Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen kanssa.

Osa yhdistyksen henkilökunnasta on käynyt WWF:n järjestämän ryhmänjohtajakoulutuksen ja yhdistyksen alushenkilökunnalla on miehitysasetuksen vaatima pätevyys öljyvahinkojen torjuntaan.

6.1.4 Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK)

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, joka on erikoistunut järjestämään koulutusta. Yhdistyksen koulutusohjelmissa on jo ennestään myös

¹ I-luokan vene eli avomerikelpoinen työalus meripuomin kuljetusta ja levitystä varten.

öljyntorjuntaan liittyvää koulutusta reserviläisille. Järjestettyjen kurssien tavoitteena on mm. ollut kouluttaa öljyntorjuntaoperaation tukiyksiköjä ja opettaa öljyntorjunnan tiedustelutehtävissä tarvittavia taitoja. Maanpuolustuskoulutusyhdistys on ilmoittanut voivansa antaa muiden vapaaehtoisjärjestöjen henkilöille johtamiskoulutusta vapaaehtoisten työpanoksen ohjaamiseksi.

6.1.5 Reserviläisjärjestöt

Reserviläisjärjestöistä erityisesti Pelikaanilta ry, johon kuuluu pääosin maakuntajoukkojen erääseen merikuljetusjoukkueeseen (Pelikaanit) kuuluvia reserviläisiä, on ilmoittanut haluavansa panostaa öljyntorjuntavalmiuden tukemiseen. Yhdistyksen jäsenillä on Merivoimien merenkulku- ja konekoulutus ja joillakin on Liikenteen turvallisuusviraston eli Trafirin myöntämät kansi- tai konepäällystön pätevyyskirjat.

Öljyntorjuntalain mukaan puolustusvoimat on ympäristövahingon torjuntaan ryhdyttyään torjuntaviranomainen. Näin ollen puolustusvoimat voi tarvittaessa käskää maakuntajoukko Pelikaanin jäsenet öljyntorjuntaoperaatioon tai kertausharjoitukseen öljyntorjuntaharjoituksen yhteydessä. Silloin kyseessä ei ole vapaaehtoistoiminta ja silloin maakuntajoukko käyttää virka-apuysikkönä puolustusvoimien aluksia ja puolustusvoimat huolehtii myös reserviläisten muusta varustelusta ja ammattitaidon ylläpidosta.

Sen sijaan vapaaehtoinen reserviläisyhdistys Pelikaanilta ry haluaisi hankkia myös oman öljyntorjuntaa varten varustetun avomerikelpoisen aluksen vapaaehtoista harjoittelua varten. Alusta tulisi pystyä käyttämään puomitukseen, puomien ankkurointiin, hinaamiseen, ja mahdollisesti myös öljyn keräämiseen. Yhdistys on ollut hankinnan ja toiminnan kehittämisen osalta yhteydessä sekä öljysuojarahastoon että ympäristöministeriön johtoon.

6.1.6 Muut

Suomen punainen risti SPR on ilmoittanut voivansa tarjota ensiapupalveluja öljyntorjuntaoperaatioiden yhteydessä.

Suomen Lentopelastusseura SLPS ry on ilmoittanut olevansa valmis tarvittaessa laajentamaan koulutusohjelmaansa öljyntorjuntaa palvelevalla valmiudella esimerkiksi yhteisharjoituksilla Suomen meripelastusseuran kanssa. Yhdistyksellä on käytössään lentokoneita ja viestintävarustusta (ilmailu VHF ja VIRVE). Yhdistys voisi osallistua esimerkiksi rantojenpuhdistustilanteen kartoitukseen, tiedusteluun ja tiedonvälitykseen, kaluston vartiointiin sekä henkilöiden ja tarvikkeiden kuljetukseen. Yksimoottoriset lentokoneet voivat joissakin tehtävissä olla kustannustehokkaita rannikko- ja saaristoalueilla mutta niiden käyttö merialueella voi olla epätarkoituksenmukaista ja epäturvallista.

Suomen tiepalvelumiehet ry on ilmoittanut, että heidän jäsenistönsä on koulutettu mm. liikenteen ohjaukseen Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön SPEK Tieturva 1-kurssilla, joka on tarkoitettu kaikille yleisellä tiellä, kadulla tai muulla liikennealueella työskenteleville. Heillä on käytössään henkilö- ja pakettiautoja sekä perävaunuja ja viestintävälineitä. He

voivat osallistua esimerkiksi logistiikkaan ja varusteiden vartiointiin. Poliisiviranomainen voi parhaiten arvioida tarvetta käyttää järjestön palveluja hyödyksi torjuntatilanteessa.

6.2 Vapaaehtoiset palokunnat

Sopimuspalokuntajärjestelmä on vanha ja hyvä esimerkki siitä, miten ennalta sovittu yhteistyö kolmannen sektorin ja viranomaisten välillä ja voimavarojen hallinta voi toimia käytännössä. Suomen pelastusalan keskusjärjestö ry SPEK edustaa useita vapaaehtoistoimintaan liittyviä yhteisöjä. SPEK järjestää jäsenyhteisöille mm. koulutusta, johon sisältyy myös 18–20 tunnin pituisia kursseja sopimuspalokuntien miehistölle ympäristövahinkojen torjunnasta. Noin 3000 vapaapalokuntalaista on saanut tämän öljyntorjuntakoulutuksen.

Useimmilla pelastuslaitoksilla on sopimuksia vapaaehtoisten palokuntien kanssa. Vapaaehtoisia palokuntia on erilaisia, kuten valmiuspalkontia, täydennyspalkontia, tukipalkontia ja reservipalkontia ynnä muita. Niillä sekä niiden jäsenillä voi olla erilaisia sopimuksia tai sitoumuksia pelastuslaitoksien kanssa. Sopimuksissa vapaaehtoisten palokuntien ja pelastuslaitosten kesken on voitu sopia sellaisista tehtävistä kuin ”vaarallisten aineiden aiheuttamien onnettomuuksien torjunnan erityisvalmius” tai ”onnettomuuksien torjuntaan liittyvät huoltotehtävät”. Joillakin vapaaehtoisilla palokunnilla on omaa öljyntorjuntakalustoa ja joidenkin palokuntien jäsenistöä on koulutettu käyttämään pelastuslaitoksen öljyntorjuntakalustoa.

Vapaaehtoiset palokunnat eivät ole viranomaisia, mutta ne tukevat sopimuksiensa perusteella pelastusviranomaisten toimintaa osallistumalla torjuntatehtäviin.² Joillakin vapaaehtoisilla palokunnilla on myös kokemusta vaarallisten aineiden turvallisesta käsittelystä, turvallisuusviestinnästä, logistiikasta ja osaoperaatioiden johtamisesta.

Päivystysvuoron ulkopuolella yksittäiset sopimuspalokunnat voivat vapaaehtoisina olla käytettävissä myös toimialueensa ulkopuolella, jos siihen luodaan järjestelmä tai toimintamalli.

6.3 Aalto-yliopiston kehittämishanke vapaaehtoisuhteisöjen aktivoimiseksi

Aalto-yliopiston puitteissa Jussi Ekquist on suunnitellut koulutusjakson CORE (Costal Oil Recovery), jonka tarkoituksena on organisoida vapaaehtoistoiminta öljyn rantautumisen estämiseksi. Koulutus kytkettäisiin mahdollisesti Aalto-yliopiston muihin ohjelmiin, kuten IDBM (International Design Business Management) rannikkoyhteisöjen aktivoimiseksi ja PDP (Product Development Project) vapaaehtoistoimintaan soveltuvan välineistön kokeiluun ja kehittämiseen. Hankkeelle ei ole onnistuttu ainakaan toistaiseksi saamaan ulkopuolista rahoitusta.

² Pelastuslain (379/2011) 34§ mukaan pelastustoimintaa voi tilapäisesti johtaa sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Vastaavanlainen sääntö on myös öljyntorjuntalain (1673/2009) 21§ssä.

6.4 Haaga-Helian ammattikorkeakoulu

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu käynnisti vuonna 2006 kansainvälisen EnSaCo-hankkeen ("Environmental and Safety Management Cooperation on Shoreline Oil Spill Response"), joka on öljyntorjunnan johtamisen kehittämishanke. Hanke toteutetaan Kenneth Kumeniuksen johdolla ja mm. EU:n rahoituksella vuosina 2009–2012 yhteistyössä suomalaisten, ruotsalaisten ja virolaisten viranomaisten sekä yritysten ja korkeakoulujen kanssa. Hankkeen tavoitteena on kehittää rannikkoalueiden öljyntorjuntavalmiutta. Haaga-Helia toimii tämän hankkeen koordinaattorina. Hanke on osallistunut kansainväliseen BOILEX-öljyntorjuntaharjoitukseen Nynäshamnissa Ruotsissa 2011. Harjoituksessa vapaaehtoiset eri maista harjoittelivat rantojenpuhdistusta samalla kun torjuntaviranomaiset harjoittelivat torjuntaa merellä öljyntorjunta-aluksilla.

7 Rahoitus

7.1 Ympäristövahinkojen torjunnan rahoitus

Öljyntorjuntalain (1673/2009) 8 luvussa säädetään korvauksesta vapaaehtoisille, jotka ovat viranomaisen pyynnöstä osallistuneet torjuntaan. 36 §:ssä säädetään, että *"öljyvahingon torjunnasta vastaavan alueen pelastustoimen, Suomen ympäristökeskuksen tai kunnan varoista maksetaan kohtuullinen palkkio henkilölle, joka on ... torjuntaviranomaisen tehtävään hyväksymänä osallistunut vapaaehtoisena öljyvahingon torjuntaan.*

Edellä mainitun torjuntaviranomaisen varoista maksetaan täysi korvaus torjuntatyöhön osallistuneille torjunnasta aiheutuneista ylimääräisistä kustannuksista ja torjuntatyössä kulutettujen tai turmeltuneiden tarvikkeiden, laitteiden, varusteiden ja muiden vastaavien käyttöesineiden arvosta tai arvon vähennyksestä. ..." Samojen periaatteiden mukaisesti *"Suomen ympäristökeskuksen varoista maksetaan aluskemikaalivahingon torjumiseksi annetusta avusta palkkio ja korvataan torjuntatehtävien suorittamisesta ulkopuoliselle mahdollisesti aiheutunut vahinko.*

Tässä pykälässä tarkoitettua korvausta ja palkkiota on haettava asianomaiselta torjuntaviranomaiselta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa korvausperusteen syntyisestä. ... Korvauksen suorittaminen kulutetuista tai turmeltuneista vaatteista, varusteista ja työvälineistä edellyttää, että vahingosta on viivytyksettä ilmoitettu torjuntatoimen johtajalle.

Torjuntaviranomaisen varoista korvausta saaneen oikeus saada korvausta vahingosta vastuussa olevalta siirtyy torjuntaviranomaiselle siltä osin kuin korvausta on maksettu."

Lienee mahdollista sopia korvauksien maksamisesta joko vapaaehtoisjärjestöille tai suoraan torjuntatoimintaan osallistuville vapaaehtoisille henkilöille.

7.2 Varautuminen ympäristövahinkojen torjuntaan

Öljysuojarahastolain (1406/2004) 3. luvun perusteella vapaaehtoisjärjestöllä on mahdollisuus hakea öljysuojarahastolta harkinnanvaraista avustusta öljyvahinkojen torjunnan tai torjuntavalmiuden ylläpidon kannalta tarpeelliseen toimintaan eli esimerkiksi koulutuksen järjestämiseen, varusteiden hankkimiseen tai muuhun öljytorjuntavalmiuteen. Pelastuslaitosten ja muiden viranomaisten varustus on kuitenkin yleensä etusijalla. Käytännössä edellytyksenä korvauksen saamiselle öljysuojarahastosta on, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vahvistamassa pelastustoimen alueen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmassa on otettu huomioon vapaaehtoisjärjestön toiminta ja mahdolliset kalustohankinnat, tai että elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus on muutoin puoltanut avustushakemusta. Öljysuojarahasto voi kuitenkin harkinnanvaraisesti korvata vain varsinaista öljyvahinkojen torjuntakoulutusta ja öljytorjuntaharjoitusten kustannuksia, ei yleistä johtamis-, viestintä- tms. koulutusta tai harjoitusta.

Vastaavaa korvaus- tai avustusmenettelyä ei ole valmistautumisesta aluskemikaalivahinkojen torjuntaan. Torjuntakustannukset maksaa ensivaiheessa Suomen ympäristökeskus.

8 Kansainvälinen toiminta

Myös kansainvälisesti ollaan esimerkiksi HELCOMin puitteissa kehittämässä kehyksiä vapaaehtoisten osallistumiselle öljytorjuntaan. Tälläkin rintamalla Suomi pyrkii ohjaamaan yhteistyötä koskemaan pääosin asiantuntijoiden ja erityisvarusteiden hyödyntämistä ja yleensä tiukassa, kansallisessa viranomaisohjauksessa. On huomioitava, että suomalaisten viranomaisten viestintäjärjestelmiä ei voi avata ulkomaalaisille.

Euroopan Unioni päätti 2009 Itämeristrategiastaan (EUSBSR). Strategian painopistealue numero 14 on vahvistaa laajojen vahinkojen torjuntaa merellä ja maalla (*"To reinforce protection from major emergencies at sea and on land"*) ja alapainopiste numero 14.1. on vapaaehtoisjoukkojen perustaminen meriympäristövahinkojen torjuntaa varten sekä merellistä etsintä- ja pelastustoimintaa varten. (*"Establish volunteer troops for maritime pollution response, as well as maritime search and rescue operations"*.) Tanska on saanut tehtäväkseen tämän painopistealueen koordinoinnin. Marraskuusta 2011 lähtien Itämerivaltioiden neuvoston CBSS:n sihteeristö avustaa tässä työssä. Tuloksia työstä ei ole vielä esitetty.

9 Johtopäätökset ja ehdotukset

Vakavassa ympäristövahinkotilanteessa viranomaisten resurssit torjuntaan sekä vaikutusten arviointiin ja seurantaan eivät ole riittävät. Vapaaehtoisjärjestöjen kiinnostus osallistua ympäristövahinkojen torjuntaan on tärkeä lisäresurssi, jota tulee hyödyntää tavalla, joka ei aiheuta lisäkuormitusta torjuntaoperaation johdolle. Tämä edellyttää, että torjuntaviranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyöhön valmistaudutaan.

Valmistautuminen edellyttää sopimista yhteistoimintatavoista, työnjaosta ja yhteistoiminnan taloudellisista reunaehdoista. Jokaisen torjuntaviranomaisen tehtäviin kuuluu **arvioida** sekä vapaaehtoisten tarjoaman **avun tarvetta**, että tämän **valmiuden kehittämistarvetta** pitkällä tähtäimellä.

9.1 Torjunta- ja yhteistoimintasuunnitelmat

Öljyntorjuntalain (1673/2009) mukaan alueen pelastustoimella on oltava torjuntasuunnitelma, jonka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vahvistaa. Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaisten tulee lisäksi laatia suunnitelma yhteistoiminnastaan. Suunnitelmissa on oltava tiedot öljyvahinkojen torjunnan eri viranomaisista ja niiden tehtävistä, selvitys torjuntavalmiuden tasosta ja torjunnan järjestämisestä sekä tiedot torjuntakalustosta.

Öljyn varastoija ja sataman pitäjä voivat myös olla velvollisia laatimaan torjuntasuunnitelman, hankkimaan tarpeellista torjuntakalustoa ja huolehtimaan siitä, että saatavissa on torjuntakaluston käyttöön perehtynyttä henkilöstöä. Suuren varaston suunnitelma torjunnan järjestämisestä on saatettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja alueen pelastustoimen tietoon.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset suunnitelmien sisällöstä.

Vapaaehtoisjärjestöille mahdollisesti uskotut tehtävät tulee ottaa huomioon torjuntasuunnitelmissa. Käytännössä öljysuojarahasto kiinnittää huomiota edellä mainittuihin suunnitelmiin kun rahasto päättää avustuksien ja korvauksien myöntämisestä.

9.2 Koulutus- ja harjoitustarve

Useat vapaaehtoisjärjestöt antavat koulutusta eri aiheista, jotka liittyvät öljyntorjuntaan. Myös koulutus, joka liittyy yleisemmin esimerkiksi ihmisjoukkojen johtamiseen, turvalliseen liikkumiseen merellä, suojeltavien luontotyyppien tunnistamiseen, viestintään tai näytteiden ottamiseen voi olla hyödyksi kemikaali- tai öljyntorjuntaoperaatioiden aikana tai ympäristövahinkojen vaikutusten seurannassa ja ennallistamistoiminnassa. Koulutusta annetaan joissain tapauksissa vain omille jäsenille, mutta toisaalta koulutustoimintaa ja siihen liittyviä harjoituksia voidaan kehittää tarpeen mukaan. Ne vapaaehtoisjärjestöt, joille on kehittynyt selkeä rooli torjunnassa, voivat osallistua myös viranomaisten harjoituksiin ja koulutukseen yhteistyön kehittämiseksi, mitä on jo osittain toteutettu

Vapaaehtoisjärjestöjen **yhteistoiminta koulutus- ja harjoitustoiminnassa voisi tuoda synergiaetuja**. Yhteistyötä ja ainakin tiedotusta järjestöjen kesken niiden koulutus- ja harjoitustarjonnasta on syytä tehostaa. Samoin voidaan kehittää viranomaisten ja järjestöjen välistä tiedonvaihtoa.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu Vapepa voisi mahdollisesti avustaa viranomaisia tämän yhteistyön käynnistämisessä ja koordinoinnissa.

9.3 Ympäristövahingon ennakointiin ja seurantaan liittyvä toiminta

Selvityksessä Itämerellä tapahtuvien öljyvahinkojen ekologisten seurausten selvittämisestä³ todetaan, että vapaaehtoisjärjestöjen apua voitaisiin hyödyntää, kun selvitetään onnettomuuden ympäristövaikutuksia. Näytteenottoa tarvitaan sekä taustatilanteen selvittämiseksi ennen onnettomuuden sattumista että vaikutusten seurannassa onnettomuuden jälkeen.

Vapaaehtoisjärjestöjen mahdollisuudet tarjota **apua näytteenotossa** on otettava huomioon, jos ryhdytään luomaan valtakunnallista ohjelmaa, jolla selvitetään ekologisia ja kemiallisia perustasoja **vertailutilanteessa ennen ympäristövahinkoa**. Samanlaisen avun tarjonta ja tarve on myös huomioitava, kun suunnitellaan **seurantaa onnettomuuden** jälkeen. Ensiksi on **kartoitettava vapaaehtoisjärjestöjen koulutustarpeet** ja tarkoitukseen sopivat **voimavarat**.

9.4 Taloudelliset reunaehdot

Valmistautuminen vapaaehtoisten toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen on järjestetty eri tavalla eri pelastuslaitoksissa.

Myös muun vapaaehtoistoiminnan kustannusten korvaaminen tapahtuu tapauskohtaisten sopimusten tai päätöksien perusteella. Palkkiot voivat olla urakkaan tai työaikaan sidottuja. Sopimukset ja päätökset voivat olla tapauskohtaisia, yksittäisiä operaatioita varten tehtyjä, tai ennakkoon, mahdollista tulevaa soveltamista varten tehtyjä. Ne voivat olla joko valtakunnallisia tai paikallisia. On myös ratkaistava, maksetaanko korvaukset vapaaehtoisjärjestöille vai suoraan torjuntatoimintaan osallistuville vapaaehtoisille henkilöille.

Öljynsuojarahaston avustus vapaaehtoisjärjestöjen toiminnalle on lain mukaan aina harkinnanvarainen. Avustuksen mitoitus määräytyy tapauskohtaisesti hakemuksien perusteella. Vapaaehtoisen toiminnan suunnittelu ja kehittäminen on vaikeaa, kun rahoitus on epävarma.

Rajavartiolaitos ja Poliisi ovat sopineet joidenkin järjestöjen kanssa palkkioista ja korvauksista etsintä- ja pelastustoiminnassa. Samantapaista sopimuskäytäntöä öljyntorjuntaviranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen kesken voitaisiin harkita myös ympäristövahinkojen torjuntatehtäviä varten.

Ennakoiva ja johdonmukainen **hinnoittelu- ja avustuskäytäntö** vapaaehtoisjärjestöjen koulutus- ja harjoitustoiminnalle olisi toivottavaa. Samoin olisi tarpeen **sopia hinnoittelun yhtenäisistä periaatteista ja korvauskäytännöstä** järjestöjen suorittamalle rantojenpuhdistus-, kuljetus-, vartiointi-, näytteenotto- ja muille palveluille. Olisi toivottavaa, että korvausperiaatteet ja -käytännöt olisivat **valtakunnallisia**, ellei ole erityisiä syitä tehdä alueellisia tai tapauskohtaisia poikkeuksia.

³ Katso muistion luku 4: SYKE:n julkaisussa 2012 ”Itämerellä tapahtuvien öljyvahinkojen ekologiset seuraukset: Suomen kansallinen toimintasuunnitelma”

9.5 Vastuukysymykset, työsuojelu ja vakuutusturva

Helsingin pelastuslaitos edellyttää, että kaikille vapaaehtoisille avustajille luodaan työsuhde kaupungin kanssa ennen kuin he voivat osallistua torjuntaan. Perusteluna on, että kaupunki haluaa selkeyttää vastuunsa työvoiman turvallisuudesta ja heidän toiminnastaan. Muut pelastuslaitokset ja torjuntaviranomaiset eivät aseta samanlaisia ehtoja vapaaehtoisjärjestöjen palvelujen käytölle. Vastuu vapaaehtoisten työntekijöiden työsuojelusta on siten erilainen riippuen siitä, minkä pelastuslaitoksen tai torjuntaviranomaisen pyynnöstä vapaaehtoinen osallistuu torjuntaan.

Kun henkilö ilmoittautuu vapaaehtoiseksi vapaaehtoisjärjestölle tai torjuntaviranomaiselle **on varmistettava, että henkilöllä on fyysiset ja muut edellytykset** vaadittuihin tehtäviin. Riippuen tehtävistä tämä varmistus edellyttää vähintään henkilön oman selostuksen terveydentilastaan ilmoittautumisvaiheessa, mutta raskaat tehtävät ja mahdollinen altistus haitallisille aineille edellyttää myös ammattilaisen tekemää terveystarkastusta terveyden ammatillista tarkastusta ennen työn aloittamista tai välittömästi sen yhteydessä. Työperäisen terveystilan korvaaminen tai hoitaminen voi vaikeutua, jos haitan historia tai vaivan syy-seuraussuhde on epävarma.

Työsuojelulainsäädännön mukaan työnantaja on aina vastuussa myös työntekijöiden asianmukaisesta varustuksesta ja henkilökohtaisista suojaimista.

Eri vapaaehtoisjärjestöillä on erilaiset vastuu- ja vahinkovakuutusuojat. Tarve ja mahdollisuudet luoda **yhtenäinen käytäntö työsuojelun varmistamiseksi on selvitettävä**. Samoin **vaatimukset vapaaehtoisjärjestöjen vahinko- ja vastuuvakuutusjärjestelyille on määriteltävä**.

9.6 Ohjeistus

Öljyntorjuntalaissa (1673/2009) on säädetty vapaaehtoisten osallistumisesta ainoastaan, että ulkopuoliselle henkilölle on maksettava kohtuullinen korvaus, kun hän on torjuntaviranomaisen tehtävään hyväksymänä osallistunut vapaaehtoisena öljyvahingon tai aluskemikaalivahingon torjuntaan (36 §). Vahingon aiheuttamien kustannusten korvausvaatimusten kannalta onkin tärkeätä, että kaikki osapuolet on ohjeistettu selkeään **kirjanpitoon toiminnoistaan ja käytetyistä resursseista**. Vaarallisen jätteen (ent. ongelmajäte) käsittely on kallista ja vaatii keräysvaiheessa sekä huolellista lajittelua että kirjanpitoa.

Meripelastustoiminnassa mm. Suomen meripelastusseuralla on perinteisesti selkeä ja ohjeistettu rooli.

Meripelastuslain (1145/2001) 6 §:ssä säädetään:

"Meripelastustoimessa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia yhdistyksiä ja muita yhteisöjä, ei kuitenkaan tehtävässä, johon sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Rajavartiolaitos voi antaa meripelastustoimen alaan kuuluvia tehtäviä sekä koulutus- ja valistustehtäviä meripelastustoimen alalla toimivan vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön suorittavaksi."

Meripelastustoimintaa varten onkin laadittu ohjeita ja esimerkiksi meripelastusopas, jota myös vapaaehtoisjärjestöjen meripelastusyksiköt noudattavat.

Suomen ympäristökeskus on laatinut useita oppaita ja ohjeita kunnille, toiminnanharjoittajille ja viranomaisille. Suomessa WWF on julkaissut oppaat öljyyntyneiden rantojen puhdistamisesta ja eläinten hoidosta. Mikäli vapaaehtoisjärjestöjen rooli ympäristövahinkojen torjunnassa, niiden vaikutuksien arvioinnissa ja seurannassa sekä ennallistamisessa **kehittyy ja laajenee**, syntyy tarvetta kehittää tämänkin toiminnan **ohjeistus** vastaavalla tavalla **kehittyneille tai uusille toiminta-alueille**.

Tässä yhteydessä on harkittava tarvetta luoda mekanismit myös vapaaehtoisjärjestöjen tarjoamien **voimavarojen liikuteltavuuteen** ja käyttöön pelastuslaitosten toiminta-alue rajojen ylitse, varsinkin pitkäaikaisissa operaatioissa.

Lisäksi voidaan harkita tarvetta ohjeistaa, miten viranomaisten on suhtauduttava **järjestäytymättömään vapaaehtoiseen toimintaan** eri tilanteissa.

Liite 1

Kysely vapaaehtoisjärjestöjen valmiudesta osallistua öljy- tai kemikaalivahinkojen torjuntaan

Johdanto ja täyttöohje:

Kyselyn tarkoitus on kartoittaa mitkä järjestöt haluavat osallistua ja valmistautua vapaaehtoistoimintaan öljy- tai kemikaalivahinkojen torjuntaan. Pyydämme vastaamaan vain niihin kysymyksiin, jotka ovat järjestönne kannalta relevantteja.

Järjestö

- Nimi: _____
- Yhteystiedot: _____
- Toiminta-alue: _____
- Järjestöllä on valmiuksia osallistumaan öljy- tai kemikaalivahinkojen torjuntaan:
KYLLÄ: ____ EI: ____
(Mikäli vastaus on "EI" voitte jättää vastaamatta muihin kysymyksiin. Pyydämme teitä silti palauttamaan tämän vastauksen. Kiitos.)

Yhteistyötä on tarkoitus jatkaa ja kehittää tämän kyselyn pohjalta. Onko järjestöllänne kiinnostusta osallistua kehittämistyöhön:

- edustettuna tai kuultavana työryhmässä _____
- lausunnon antajana _____
- muulla tavalla _____

Toimintamalli öljy- ja kemikaalivahingon sattuessa

- Mikä on vahinkojen torjuntaan käytettävissä olevien jäsentenne lukumäärä: _____
- Sisältääkö toimintasuunnitelmanne öljy- tai kemikaalivahingon torjunnassa hyödynnettäviä toimintoja: _____
- Miten torjuntavalmius on varmistettu (koulutus, pätevyys, harjoitus, varustus yms.): _____
- Mikä on hälytysvalmiutenne vahinkotilanteessa (resurssikohtainen valmius: aika ja määrä): _____

Sivu 1

- Millä maantieteellisillä alueilla voitte toimia vahinkojen torjuntatehtävissä: _____
- Miten pitkän aikaa voitte toimia torjuntatyössä (tunteja, päiviä, viikkoja): _____
- Onko teillä erityisiä valmiuksia tai rajoituksia osallistua myös kemikaalivahinkojen torjuntaan: _____

Järjestön kyky ja halu osallistua esimerkiksi seuraavanlaisiin tehtäviin:

Vartiointi ja viestintä

- Torjuntatehtäviin tulevien vapaaehtoisten henkilökohtaisen omaisuuden vartiointi: _____
- Torjuntakaluston vartiointi (esimerkiksi mereen laskettujen puomien vartiointi): _____
- Varoituskyttien tekeminen ja asentaminen: _____
- Viestintätaidot ja -välineet: _____

Rantojen puhdistus

- Öljyn havainnointi, öljyyntyneiden rantojen kartoitus: _____
- Öljyn kerääminen vesistöistä ja maalta: _____

Kuljetus

- Liikenteenohjaus: _____
- Onko järjestöllänne käytettävissä:
 - o Kuljetuskalustoa maa-alueille (esimerkiksi kuorma-autot, traktorit, mönkijät, perävaunut tai -kärryt, trukit tai moottorikelkat): _____

Sivu 2

- o Kuljetuskalustoa vesistöihin (esimerkiksi moottoriveneet, kuljetuslautat): _____

- o Erityistä pätevyyttä omaavia henkilöitä (esimerkiksi merenkulun pätevyyskirjat tai erityiset ajokortit ja ajoluvat): __

Muu kalusto (esimerkiksi viestintävälineitä, henkilöstön öljynkestäviä suoja-asuja, käsityökaluja, imeytys- ja suojausaineita, keräilykalustoa tai puomi- ja poijukalustoa): _____

Huolto

- henkilöstöhuolto
 - o muonitus: _____

 - o majoitus: _____

 - o ensiapu: _____

- kalustohuolto: _____

Eläinten käsittely

- eläinten karkottaminen: _____

- eläinten kiinniotto: _____

- eläinten pesu: _____

- eläinten hoito, kuljetus, vapauttaminen: _____

- kituvien eläinten lopettaminen: _____

Vapaaehtoisen pelastuspalvelu Vapepa:n valmiusjärjestöt:

Autoliitto
Finlands Svenska Marthaförbund
Folkhälsan
Johanniitat
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus
Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK)
Maanpuolustuskiltojen liitto
Maanpuolustusnaisten liitto
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Marttaliitto
Metsästäjien keskusjärjestö
NADA-Suomi/Finland ry
Reserviläisliitto
SF-Caravan
Suomen Kylätoiminta
Sukeltajaliitto
Suomen Lentopelastusseura
Suomen Latu
Suomen Liikunta ja Urheilu
Suomen Meripelastusseura
Suomen Metsästäjialiitto
Suomen Mielenterveysseura
Suomen Moottoriliitto
Suomen Palveluskoiraliitto
Suomen Partiolaiset
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
Suomen Pelastuskoiraliitto
Suomen Punainen Risti
Suomen Radioamatööriliitto
Suomen Reserviupseeriliitto
Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
Suomen Suunnistusliitto ry
Suomen Taksiliitto
Suomen Tiepalvelumiehet
Suomen Tiepalvelumiesliitto r.y.
Suomen Työväen Urheiluliitto
Suomen Uimaopetus- ja hengenpelastusliitto
Suomen Veneilyliitto
WWF